

Underlag till den strategiska planen- Finansiella instrument

Sammanfattning

Investeringar är nödvändiga för att produktionen av jordbruksprodukter ska öka och skapa förutsättningar för att uppfylla livsmedelsstrategin. Det kan konstateras att investeringsnivån inte är tillräcklig, det är få unga jordbrukare som etableras och investeringar i djurstallar är inte tillräckliga för att expandera produktion. Bristande lönsamhet torde vara den viktigaste orsaken till att investeringar inte kommer till stånd. Det finns dock marknadsmisslyckanden som hindrar investeringar t.ex. har arrendatorer som saknar tillräckliga säkerheter svårt att få krediter liksom unga jordbrukare som ännu inte kunnat etablera en långsiktig affärsrelationer med kreditgivaren.

Det finns redan i nuläget styrmedel inom CAP för att öka investeringsviljan, investeringsstöd, startstöd och stöd till unga, Jordbruksverket anser att dessa åtgärder bör väljas i första hand. Åtgärderna kan kompletteras med riktade insatser mot ovannämnda grupper och med rådgivningsinsatser. Dessa åtgärder bedöms sammantaget vara tillräckliga för att nå uppställda mål.

I stort fungerar kreditmarknaden bra för det svenska jordbruket. Det finns kapital och det finns flera konkurrerande kreditinstitut. När kredit inte beviljas är bristande lönsamhet oftast det vanligaste skälet. Finansiella instrument är inte någon lösning för jordbrukets lönsamhetsproblem. Jordbruksverket anser därför att det finns flera avgörande skäl som gör att finansiella instrument inte ska införas inom CAP.

Om dessa åtgärder inte är tillräckliga kan olika finansiella instrument användas för att förstärka investeringsviljan. Av de instrument som finns anvisade är kreditgarantier ett möjligt alternativ. Kreditgarantierna bör i så fall riktas mot investeringar i stallbyggnader där jordbrukare saknar tillräckliga säkerheter och mot unga jordbrukare som för första gången etablerar sig som jordbrukare.

Effekterna av åtgärderna beror på hur risken för garantierna fördelas mellan CAP-budgeten och långivarna. Bärs risken till stor del av budgeten ökar investeringsviljan samtidigt som risken ökar för kreditförluster och vice versa.

Administrationn av kreditgarantier förväntas bli omfattande. De krävs en aktiv insats av expertmyndigheten både på en övergripande nivå och för enskilda investeringsobjekt för att bedöma risk men även att över tid följa upp i utvecklingen under tiden krediten löper. Det kan finnas samordningsvinster genom att sammanföra hanteringen av kreditgarantierna med startstödet och investeringsstödet. Det talar för att kreditgarantierna ska administreras på Länsstyrelserna. I nuläget bedöms det inte finnas tillräcklig kompetens på myndigheterna.

1. Inledning och disposition

Som en del i arbetet med att ta fram underlag för den strategiska planen som ska styra hur den gemensamma jordbrukspolitikerna ska tillämpas i Sverige för perioden 2022-2027 har en analys gjorts av finansiella instrument.

Arbetet har genomförts av en arbetsgrupp bestående av Bengt Johnsson, Sone Ekman, Patrik Eklöf, Frida Sporre, Lina Edvardsson och Maria Sköld.

Rapporten inleds med en genomgång av de regelverk som under innevarande budgetperiod styr användningen av finansiella instrument samt hur Sverige valt att tillämpa dessa regler. Med finansiella instrument menas i denna analys främst krediter och lånegarantier. Andra finansiella instrument som är kopplade till riskhanteringen i jordbruket tas inte upp i denna analys. Tillväxtverkets förhandsbedömning av hur de regionala fonderna bör användas i Sverige under perioden 2014-2020 redovisas också i avsnitt 2. I avsnitt 3 ges en sammanfattning av Revisionsrättens granskning av hur finansiella instrument använts under föregående budgetperiod.

I avsnitt 4 redovisas en rapport från EU-kommissionen där behovet av finansiering i svensk jordbrukssektor analyseras. I rapporten ges även rekommendationer för hur finansiella instrument bör användas för den kommande budgetperioden. Agrifood har gjort en analys av behovet av att använda finansiella instrument som medel för att stödja investeringar i svenskt jordbruk, rapporten redovisas i avsnitt 5.

Avsnitt 6 ger en bild av hur investeringarna i svenskt jordbruks utvecklats samt hur marknaden ser ut för kreditgivning. I avsnitt 7 redovisas åldersfördelningen bland jordbrukarna.

Rapporten fortsätter med en behovsanalys och avslutas med Jordbruksverkets bedömning av hur finansiella instrument ska tillämpas under kommande budgetperiod.

2. Nuvarande regelverk

2.1 EU

I rådets förordning 1303/2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden etc., artikel 37 och följande finns regler för hantering av finansiella instrument. Finansieringsinstrumenten ska användas för att stödja investeringar som förväntas vara finansiellt hållbara och som inte erhåller tillräcklig finansiering från marknadskällor. Åtgärderna ska inriktas mot nya företag och nya marknader. För att finansiera åtgärderna kan medlemsländerna bland annat använda jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

De finansiella instrument som står till förfogande är:

- Garantifonder – erbjuder garantier vid låneansökningar vilket minskar risken för andra långgivare.
- Mikrokreditfonder – erbjuder små lån, oftast med kort löptid och inget eller låga krav på säkerhet.

- Lånefonder – erbjuder lån i det fall andra långivare är ovilliga, begär höga räntor eller har höga krav på säkerheter.
- Ägarkapitalfonder – erbjuder finansiering i utbyte mot delaktighet i ägarskap i företaget (kallas ibland också riskkapitalfonder).

En viktig fördel med dessa åtgärder är att de medel som ges som lån till företagen kan användas till flera objekt, till skillnad mot när bidrag ges. För att det ska fungera krävs dock att de företag som fått lån kan generera ett överskott som kan utnyttjas för att betala tillbaka lånet.

Enligt uppgifter från EU-kommissionens webb-plats för finansiella instrument, fi-compass.eu, finns det f.n. 26 pågående åtgärder riktade mot jordbruk med ett totalt belopp på 492 miljoner euro. Sju medlemsländer deltar, Kroatien, Estland, Frankrike, Tyskland, Italien, Rumänien och Spanien. Frankrike och Rumänien har flest pågående åtgärder. Som exempel kan nämnas att åtgärden i Estland omfattar drygt 38 miljoner euro och i Tyskland knappt 12 miljoner euro. Åtgärden i Tyskland är inriktad mot att öka konkurrenskraften för små och medelstora företag.

2.2 Sverige

Sverige har inte använt finansiella instrument inom ramen för landsbygdsprogrammet. I den rapport som togs fram av Jordbruksverket inför innevarande programperiod, [Tekniskt underlag Landsbygdsprogram 2014-2020, rapport 2012:15](#), analyserades inte finansiella instrument.

I samband med den kris som drabbade mjölkproduktionen i EU när Ryssland införde exportstopp för mejerivaror från bland annat EU beslutade Sverige om att stödja svenska mjölkföretag, Förordning (2015:555) om statliga kreditgarantier för lån till mjölksektorn. På grund av praktiska tillämpningsproblem kom aldrig åtgärderna att användas och 2016 upphävdes förordningen. Kreditgarantin riktades mot mjölkföretag som expanderat verksamheten under de närmast föregående åren. Det ställdes även krav på en viss långsiktig lönsamhetsnivå för att få ta del av krediten.

Historiskt har kreditgarantier varit ett viktigt styrmedel i den svenska jordbrukspolitiken. Under tiden fram till och med 1980-talet medgav staten lånegarantier för investeringar i mark, byggnader och inventarier, främst i syfte att uppnå mål för att rationalisera jordbruket. Stöden administrerades av Lantbruksstyrelsen och regionala myndigheter.

2.3 Tillväxtverkets förhandsbedömning för perioden 2014-2020

Tillväxtverket har gjort en förhandsbedömning för användning av finansiella instrument inom de regionala fonderna för perioden 2014-2020, Tillväxtverket, [rapport 0183](#). Syftet med Tillväxtverkets rapport är att visa om det förekommer marknadsmisslyckanden och att genomförandet av finansiella instrument grundas på existerande kunskap och erfarenhet. Tillväxtverket kommer fram till att det saknas finansiering för mindre företag. Tillgången på riskkapital från marknaden minskat dramatiskt under de närmast föregående åren innan innevarande budgetperiod. Tillväxtverket finner att de åtgärder som är lämpliga för kapitalanskaffning ryms inom de åtgärder som ligger inom de regionala fondernas ansvarsområde.

Det bör noteras att jordbruksföretag normalt inte i någon större omfattning tar del av stöd från regionalfonderna. Det förekommer dock att jordbrukare får hjälp med lån till främst investeringar i byggnader och inventarier genom de regionala fonderna.

3. Revisionsrättens utvärdering av tillämpningen 2006-2013

Europeiska revisionsrätten publicerade 2015 en [granskning](#) av finansiella instrument för perioden 2006-2013. Revisionsrätten konstaterade att finansiella instrument inte varit ett framgångsrikt medel för att uppnå de mål som satts upp för den gemensamma jordbrukspolitiken. De främsta invändningarna som framfördes var att det saknades tydliga mål för de finansiella instrumenten och att det fanns för mycket medel i relation till efterfrågan.

Inför budgetperioden 2014-2020 uppmanade revisionsrätten Kommissionen att göra det mer attraktivt att använda de finansiella instrumenten bl.a. genom att visa på de behov som finns och hur finansiella instrument kan bidra till att lösa dessa. De obligatoriska förhandsbedömningar som krävs behöver utvecklas mera så att dessa kan användas som verktyg för medlemsländerna så att tilldelningen av medel kan göras mer precis. Medlemsländerna bör i avvägningen mellan bidrag och finansiella instrument göra det möjligt att kombinera de båda verktygen men att det under väl definierade omständigheter blir fördelaktigare att välja lånealternativen. Det är också viktigt att medlemsländerna anlitar expertis för att bedöma risk och medelsbehov. Medlemsländerna ska också vara väl medvetna om att dödvikt kan uppstå och motverka detta.

4. Rapport från EU-kommissionen angående investeringsviljan i svenskt jordbruk och behov av finansiella instrument

EU-kommissionen har gjort en utvärdering av kreditmarknaden för jordbruks- och livsmedelsföretag i Sverige (i det följande berörs enbart den del av rapporten som handlar om jordbruksföretag), [Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden](#). I rapporten konstateras att kreditmarknaden för jordbruksföretag har växt kraftigt. Sedan 2008 har skuldsättningen bland jordbruksföretagen ökat med nästan 80 procent vilket är i linje med utvecklingen i stort i samhället. Det är främst yngre jordbrukare som investerar. Tillgång till krediter är ett förhållandevis litet problem för jordbrukare i Sverige jämfört med andra EU-länder. Det är få jordbrukare i Sverige som får avslag på ansökan om banklån. Räntorna i Sverige är dessutom låga jämfört med andra EU-länder. Det finns även en förmånlig konkurrenssituation på den svenska kreditmarknaden som gynnar låntagarna. I de fall som jordbrukare får avslag på låneansökningar beror det främst på osäker förmåga att betala tillbaka lånen vilket har sin grund i en svag lönsamhet generellt sett för svenskt jordbruk. Unga jordbrukare som saknar bakgrund i jordbruket är den kategori som oftast får avslag på låneansökningar. Banker tar ofta hänsyn till den sökandes meriter och bakgrund vilket gör det svårt för helt nya företagare att etablera sig.

Kommissionen har beräknat att det finansiella gapet (skillnaden mellan behov av investeringar och genomförda investeringar) uppgår till 119 -148 milj euro. Underskottet är störst för medelstora och stora företag, vilket avviker från övriga EU-länder. Det är svårast att få långsiktiga krediter.

Kommissionen rekommenderar att det etableras ett försök med finansiella instrument som riktas mot unga jordbrukare och andra nystartade företag. Åtgärden kan riktas med större precision mot unga jordbrukare jämfört med andra stöd till denna kategori. Banker och rådgivare bör ingå i en sådan försöksverksamhet.

5. Rapport från Agrifood angående kapitalförsörjning, m.m.

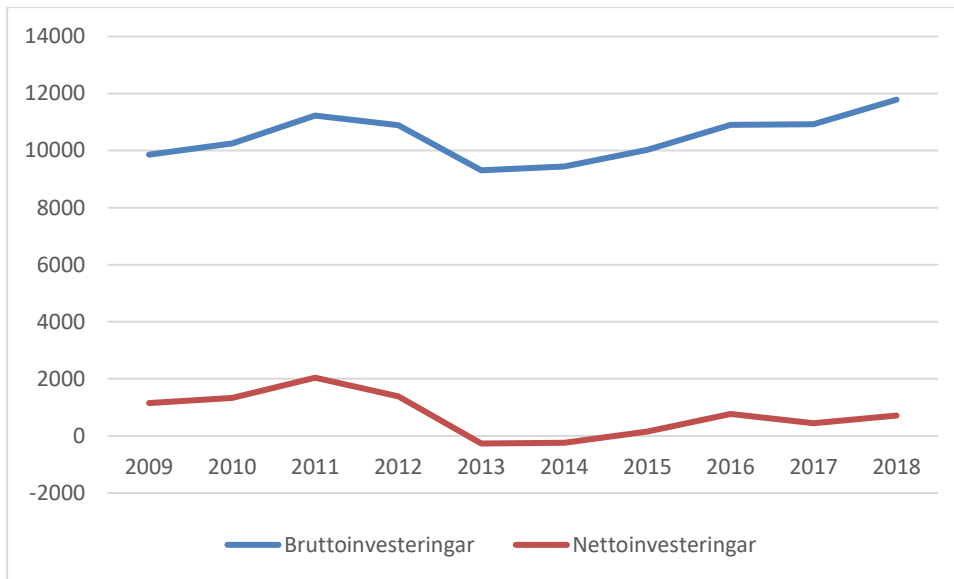
2019 publicerade Agrifood en rapport [Kapitalförsörjning på landsbygden och EU:s finansiella instrument, 2019:3](#). Syftet med rapporten var att undersöka om landsbygdens företag är missgynnade då banker och andra kreditgivare bedömer investeringarnas potential samt om finansiella instrument i landsbygdsprogrammet kan lösa eventuella problem. Enligt Agrifood finns det indikationer på att det inom EU finns fler landsbygdsföretag som vill låna än de som beviljas. I Sverige verkar dock problemet vara betydligt mindre än i andra länder. I andra branscher har studier från Tillväxtanalys visat att det kan finnas brist på kreditgivning. Även om det finns brist på krediter är det inte ett tillräckligt villkor för att det ska vidtas åtgärder. Föreligger det inte något marknadsmisslyckande, d.v.s. lönsamma investeringar kommer inte till stånd ska inte finansiella instrument finansierade av EU-budgeten erbjudas, enligt rapporten från Agrifood.

I en studie från Tillväxtanalys från 2019, Offentliga insatser på riskkapitalmarknaden – Hur påverkas portföljföretagen av investeringarna? Framgår att det främst är företag i storstadsregionerna som gynnas.

6. Investeringsviljan i svenskt jordbruk

Det saknas samlad statistik över hur mycket svenska jordbrukare investerar varje år i fast och lös egendom. I jordbrukets sektorskalkyl redovisas investeringar brutto och netto för investeringar i byggnader och maskiner.

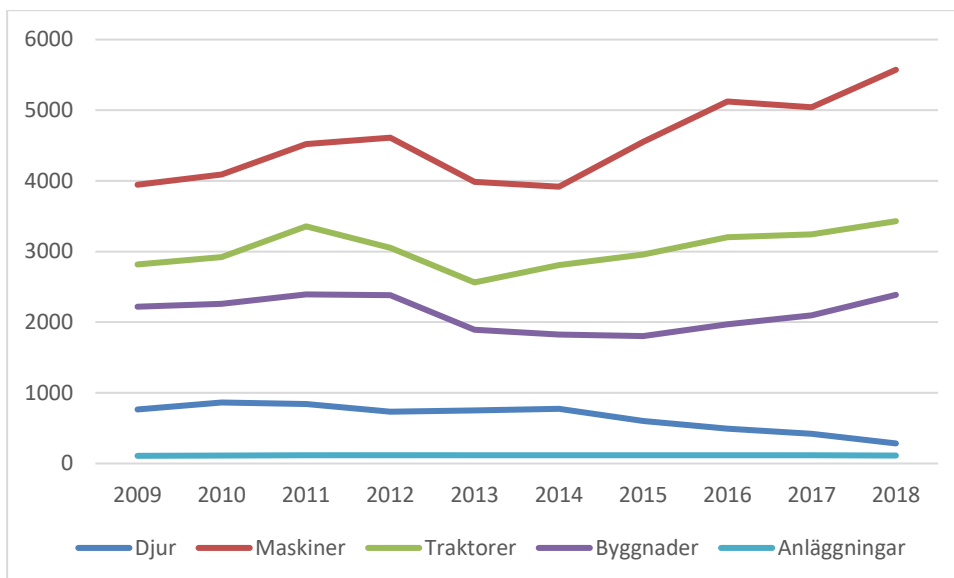
Under den senaste tioårsperioden har bruttoinvesteringarna legat stabilt mellan 10-12 mdr kr och nettoinvesteringarna har legat strax över noll men enstaka år har nettoinvesteringarna varit negativa.

Figur 1 Jordbrukets investeringar, brutto och netto, under perioden 2009-2018, milj kr

Källa: Jordbruksverket

Fördelat på olika tillgångsslag visar uppgifter från sektorskalkylen att bruttoinvesteringar i maskiner utvecklats snabbare under den senaste tioårsperioden jämfört med övriga tillgångar.

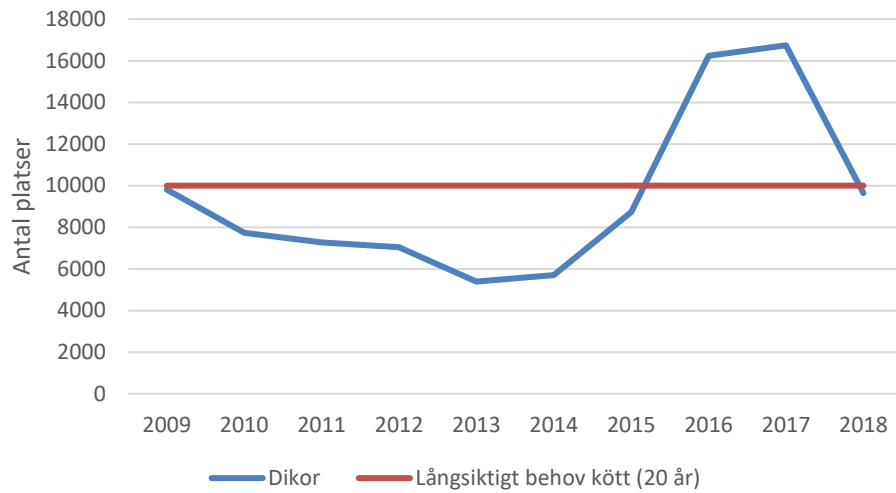

Figur 2 Bruttoinvesteringar i olika tillgångsslag under perioden 2009-2018, milj kr

Källa: Jordbruksverket

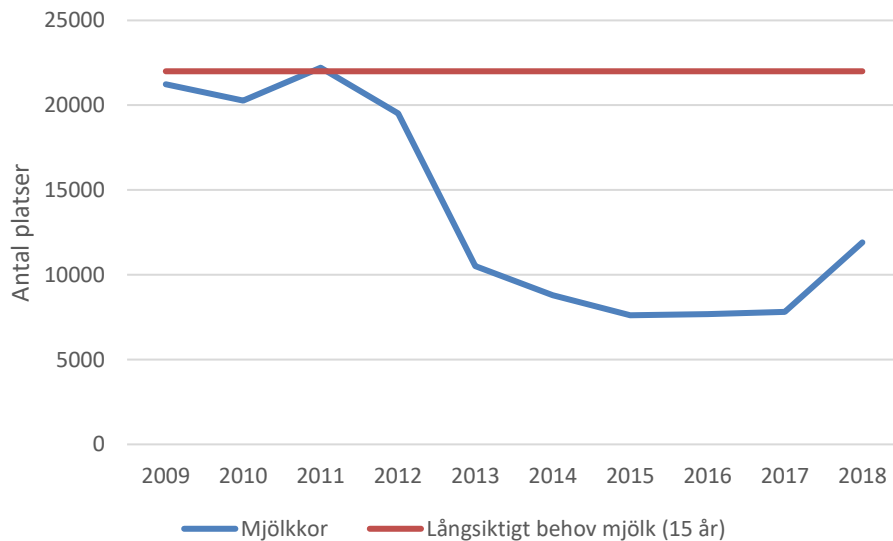
Statistik över förprovade stallplatser visar investeringsviljan i animaliesektorn. Sätts den årliga investeringsnivån i relation till det behov som finns för att förnya byggnadsbeståndet i den takten så att dagens produktionspotential vidmakthålls ger det en bild av om investeringarna är tillräckliga. För

några av de viktigaste produktionsgrenarna, mjölk och slaktgrisar, är investeringstakten för låg. För dikor har däremot investeringarna motsvarat behovet.

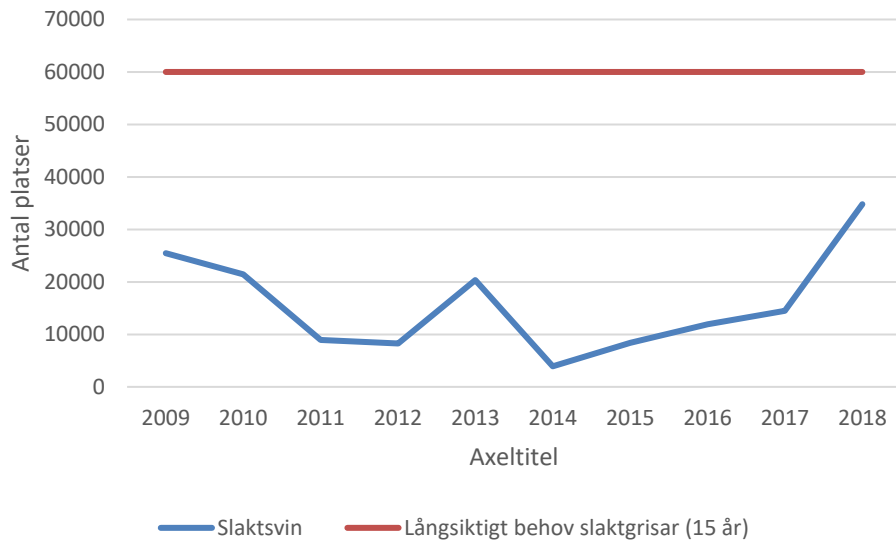
Figur 3 Investeringar och investeringsbehov för dikor 2009-2018, antal stallplatser

Källa: Jordbruksverket

Figur 4 Investeringar och investeringsbehov för mjölkkor 2009-2018, antal stallplatser

Källa: Jordbruksverket

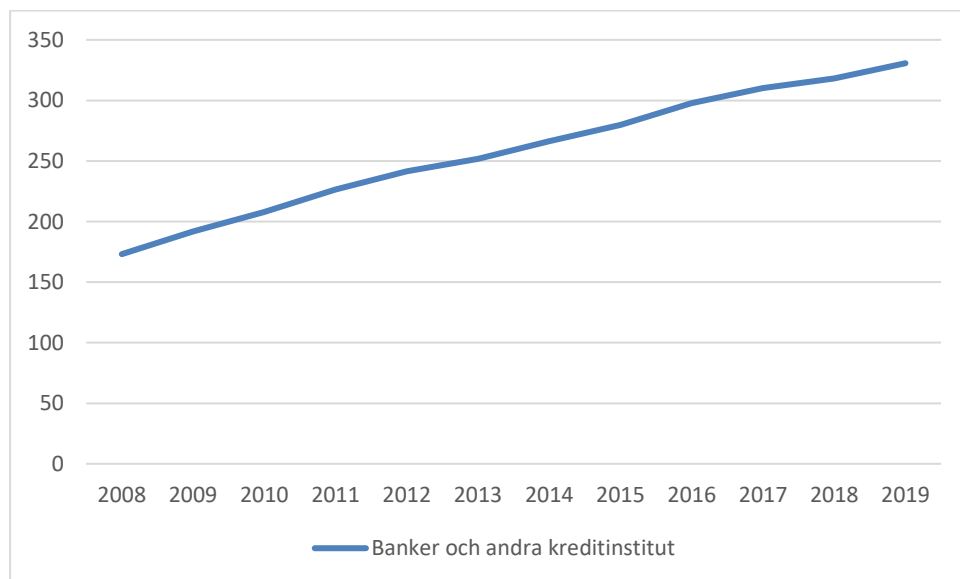

Figur5 Investeringar och investeringsbehov för slaktsvin 2009-2018, antal stallplatser

Källa: Jordbruksverket

Lantbruksbarometern redovisar årligen uppgifter över jordbrukets totala skuldsättning. I de uppgifter som redovisas även skulder kopplade till det skogsbruk som fanns på jordbruksföretagen.

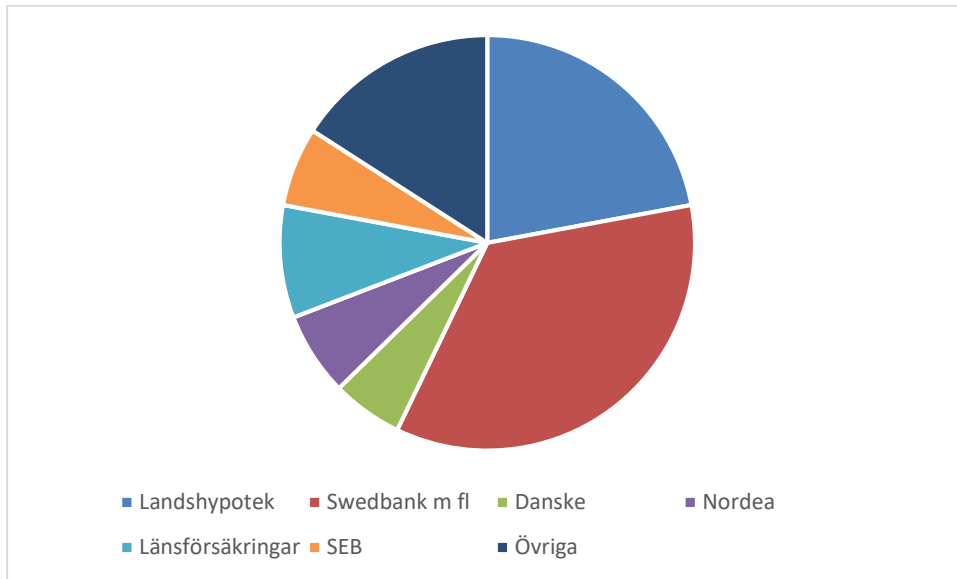
Av figur 6 framgår att jordbrukets skuldsättning ökat kontinuerligt under den senaste tioårsperioden. Eftersom investeringarna i maskiner, byggnader och varit relativt konstant torde ökningen till största delen bero på investeringar i mark.

Figur 6 Jordbrukets skuldsättning 2008-2019. Mdr kr

Källa: Lantbruksbarometern

Av sammanställningen i Lantbruksbarometern framgår även fördelningen mellan olika kreditgivare. De två största kreditgivarna har drygt 50 procent av marknaden men det finns ytterligare 4 kreditgivare som har mellan 5-10 procent av marknaden vardera. Gruppen övriga kreditföretag har cirka 15 procent av marknaden. Det indikerar att det råder en förhållandevis hård konkurrens mellan olika företag som kan låna till jordbruksföretag.

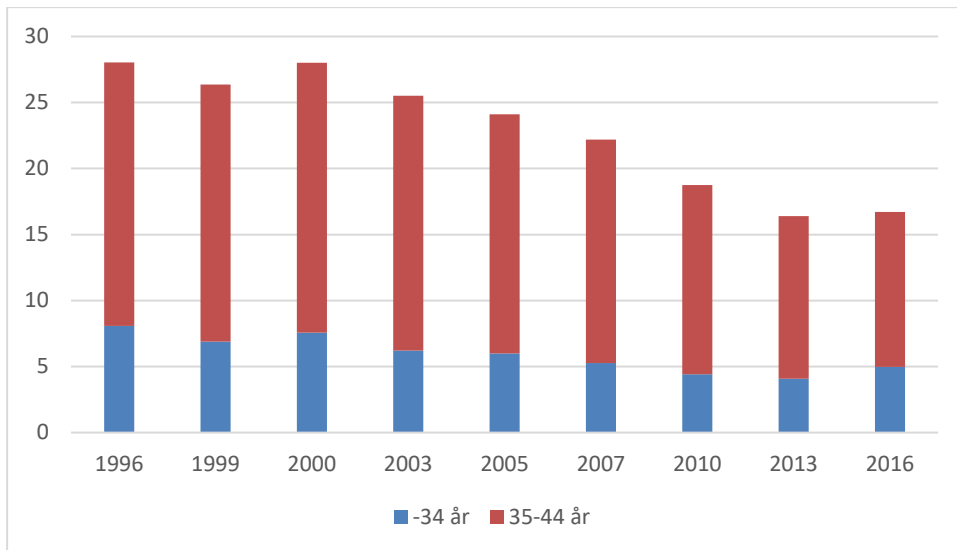

Figur 7 Marknaden för krediter till jord- och skogsbruksföretag, procent

Källa: Lantbruksbarometern

7. Åldersfördelning bland jordbrukarna

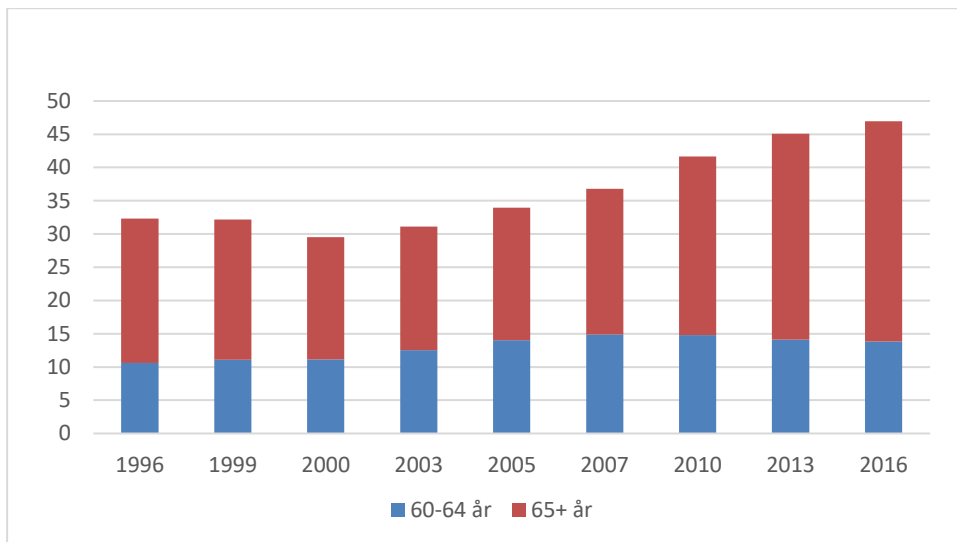
Andelen unga jordbrukare har successivt minskat över tiden. Statistik från Jordbruksverket visar att andelen jordbrukare under 44 år har minskat från knappt 30 procent till drygt 15 procent under den senaste tjugoårsperioden.

Figur 8 Åldersfördelning bland jordbrukarna, procent

Källa: Jordbruksverket

Under samma period har andelen äldre jordbrukare över 60 år ökat från drygt 30 procent till drygt 45 procent.

Figur 9 Åldersfördelning bland jordbrukarna, procent

Källa: Jordbruksverket

8. Behovsanalys

Jordbrukssektorn har traditionellt varit lågt skuldsatt och har haft förhållandevis enkelt att få lån. En viktig orsak till detta har varit att det ofta funnits stora värden i mark som haft låg belåningsgrad och därmed låg risk för långivarna. I takt med att jordbruket blivit alltmera kapitalintensivt och att andelen företag som baseras på arrenderad mark kan det ha blivit svårare för vissa jordbrukare att låna. Jordbrukets relativt sett låga lönsamhet kan också ha påverkat möjligheten att få lån negativt. Av jordbrukets sektorskalkyl framgår att företagsinkomsten legat runt 6-9 miljarder kronor under den senaste tioårsperioden. Om produktionssubventionerna (gårdsstöd, arealbundna miljöstöd, kompensationsstöd med mera) inte räknas in hade resultatet varit negativt de flesta av åren. Bankerna har ofta hävdats att utlåning ska baseras på företagets långsiktiga lönsamhet i verksamheten och inte på förväntningar om långsiktig värdeökning på fast egendom.

Det finns en väl fungerande kreditmarknad i Sverige med ett antal aktörer som konkurrerar med varandra. Det har förekommit nyetableringar på marknaden under senare år vilket t.o.m. har lett till skärpt konkurrens.

Det finns indikationer på att särskilt investeringar i byggnader inte utvecklats i takt med investeringar i andra tillgångsslag och inte heller i den takt som krävs för att bibehålla dagens produktionsvolym. Investeringar i maskiner har ökat något snabbare och merparten av ökad skuldsättning i jordbruket kan förklaras med ökade fastighetspriser.

Tillräcklig nyetablering av unga företagare är ett problem, trots olika stödåtgärder, vilket avspeglas i att de aktiva jordbrukarna blir allt äldre. För bankerna är det viktigt med hög trovärdighet hos kunden för att bevilja lån. Unga jordbrukare och jordbrukare som nyetablerar sig kan ha svårt att prestera de referenser som långivarna efterfrågar.

Jordbruksverket anser att kreditmarknaden för jordbruksföretag i stort fungerar bra, dock kan det i några fall behövas åtgärder. Jordbruksverket ser i likhet med den utvärdering som gjorts av EU-kommissionen att unga jordbrukare som ska nyetablera kan behöva stöd för att finansiera investeringar. Jordbruksverket anser också att jordbrukare som ska investera i djurstallar men där det saknas tillräckliga säkerheter, t.ex. i mark, också kan behöva stöd.

9. Jordbruksverkets rekommendationer

Investeringsnivån i svenskt jordbruk är till vissa delar för låg för att möta de mål som ställts upp i livsmedelsstrategin. Den viktigaste orsaken till att investeringarna inte kommer till stånd är dock inte brist på krediter utan att lönsamheten inte är tillräcklig för att locka riskkapital.

Problemet med bristande investeringsvilja torde vara störst för byggnadsinvesteringar i animalieproduktionen. Saknar den creditsökande tillräcklig säkerhet för lånet, vilket särskilt gäller för arrendatorer, finns risk att det inte beviljas kredit och investeringen inte kommer till stånd.

Det finns indikationer på att unga jordbrukare kan ha svårt att få lån eftersom långivarna ställer krav som är svåra att uppfylla. Långgivare fäster ofta stort avseende vid en långsiktig relation med låntagaren vilket är svårt för en nystartad ung jordbrukare att uppfylla.

Det finns medel inom CAP som redan nu används för att stödja investeringar och unga jordbrukare. Investeringsstöd, startstöd och stöd till unga jordbrukare är styrmedel som syftar till att uppfylla de behov som finns för att öka investeringsviljan och ge förutsättningar för att uppfylla livsmedelsstrategin. Dessa åtgärder kan ytterligare stärkas genom att tydligare rikta åtgärderna mot dessa grupper. Jordbruksverket bedömer att befintliga styrmedel i första hand ska utnyttjas. Det kan också användas kompetensutveckling som riktas mot unga jordbrukare i syfte att kunna ta fram de affärsplaner som kreditgivarna efterfrågar.

Det finns redan i nuläget styrmedel inom CAP för att öka investeringsviljan, investeringsstöd, startstöd och stöd till unga, Jordbruksverket anser att dessa åtgärder bör väljas i första hand. Åtgärderna kan kompletteras med riktade insatser mot ovannämnda grupper och med rådgivningsinsatser. Dessa åtgärder bedöms sammantaget vara tillräckliga för att nå uppställda mål.

I stort fungerar kreditmarknaden bra för det svenska jordbruket. Det finns kapital och det finns flera konkurrerande kreditinstitut. När kredit inte beviljas är bristande lönsamhet oftast det vanligaste skälet. Finansiella instrument är inte någon lösning för jordbrukets lönsamhetsproblem. Jordbruksverket anser därför att det inte finns några avgörande skäl till varför finansiell instrument ska riktas mot jordbruket som finansieras med CAP-budgeten.

Bedöms befintliga styrmedel inte vara tillräckliga kan finansiella instrument ha en funktion att fylla för de behov som inte kan lösas på marknaden. Av de olika instrument som anvisas torde kreditgarantier vara det som är mest användbart. Lånefonder torde inte vara aktuella då det inte är brist på riskkapital, inte heller ägarfonder är aktuella då det inte finns anledning för staten att gå in som delägare i jordbruksföretagen. Mikrolån är inte heller aktuella då investeringsbehovet är större hos de enskilda jordbrukarna.

Kreditgarantier bör riktas mot byggnadsinvesteringar som avgränsas till investeringar i stallbyggnader och till jordbrukare som saknar tillräckliga säkerheter för att få lån beviljade.

Kreditgarantier bör också kunna riktas mot unga jordbrukare som för första gången etablerar sig som jordbruksföretagare.

För att förstärka effekterna av startstödet och investeringsstödet kan det övervägas att koppla samman dessa åtgärd med kreditgarantierna Jordbrukare som medges investeringsstöd för djurstallar och unga jordbrukare som medges startstöd skulle kunna ansöka även om att erhålla kreditgaranti. Det bör dock beaktas att administrationen blir mer omfattande då olika stöd kopplas samman och det kan ta längre tid innan beslut kan fattas

Effekten av åtgärderna är svåra att bedöma eftersom kreditgarantier inte använts i Sverige på åtskilliga år. Generösa villkor gentemot låntagarna ökar risken för kreditförluster och stora dödviktskostnader (investeringar som gjorts även utan stöd). Hårda krav på låntagarna riskerar att stoppa investeringar som är lönsamma och att avsätta budgetmedel inte utnyttjas. Som exempel kan nämnas att Boverket använder kostnader för kreditgarantier till byggnation av bostäder som ligger på 0,7-1,5 %. För investeringar i djurstallar torde risken ligga på en högre nivå jämfört med bostäder medan risken för investeringar i mark torde ligga på en lägre nivå. Snäva villkor för vilka grupper som är berättigade till att söka kreditgarantierna kommer också att påverka intresset både från

kreditgivare och jordbrukare. Görs ett räkneexempel där det antas en låneram på 10 mdr kr för budgetperioden skulle vid en kostnad för risken på 2 % ge en budgetkostnad på 200 milj kr.

Införs kreditgarantier kan det leda till att det blir svårare för jordbrukare att få krediter på marknaden. Bankerna skulle kunna ställa krav på kreditgarantier för att bevilja lån. Kreditgarantierna skulle kunna leda till att kreditmarknaden fungerar sämre.

Administrationn av kreditgarantierna bedöms bli omfattande. För att introducera finansiella instrument krävs det en förhandsutvärdering för att konstatera att det finns ett behov och ringa in storleken på behovet. Det måste därefter etableras kontakter med långgivare som kan effektuera de finansiella instrumenten.

Olika administrativa lösningar för hantering av kreditgarantierna är tänkbara. 2015 när kreditgarantier riktade mot mjölkproducenter var Riksgälden den myndighet som utfärdade garantin i form av en ramgaranti. I det fallet skulle de olika kreditgivarna bevilja lån till enskilda jordbrukare upp till det belopp som ramen medgav. I andra regelverk för kreditgarantier är det ansvarig myndighet, t.ex. Boverket och Tillväxtverket som beviljar kreditgarantin i varje enskilt fall. Oavsett modell för kreditgarantin krävs på såväl en övergripande nivå som i den löpande administrationen att myndigheter med detaljkunskap deltar aktivt för att göra en bedömning av de som söker kreditgaranti för att avväga möjligheten till att göra investeringen mot risken för kreditförluster. Avvägningen mellan om en investering är lönsam eller om den är allt för riskfylld är en mycket svår uppgift som kräver en ingående kunskap om jordbrukets företagsekonomi.

Myndigheten måste också kontinuerligt följa upp hur kreditmottagarens ekonomiska ställning utvecklas under perioden som krediten löper. De flesta krediter torde löpa under en period som är längre än en budgetperiod. Det kan nämnas att Boverket och Tillväxtverket har egen expertis för att bedöma enskilda kreditansökningar.

För att förenkla stödadministrationen bör samordning ske med främst investeringsstödet och startstödet. De kriterier som ligger till grund för investeringar i t.ex. stallbyggnader och startstöd bör kunna användas även i de bedömningar som görs för kreditgarantierna. Även schablonberäkningar som används för investeringsstödet bör kunna användas.

Hantering av kreditgarantier bedöms leda till ett omfattande arbete med att bedöma ansökningar samt att bevaka utestående krediter. I nuläget finns inte tillräcklig kompetens för detta arbete på Jordbruksverket eller på de regionala myndigheterna. På grund av de likheter som finns med investeringsstödet och startstödet är det en fördel om även kreditgarantierna kan administreras på Länsstyrelserna. Länsstyrelserna har dessutom större kännedom om förhållandena hos enskilda företag som ansöker om kredit. Hur stor kostnaden blir för administrationen kommer att bli är svårt att uppskatta i nuläget då omfattningen på eventuella kreditgarantier inte är kända.

Källor

Europeiska revisionsrätten, Är finansiella instrument ett framgångsrikt och lovande verktyg för landsbygdsutvecklingsområdet?, Särskild rapport 5/2015

Tillväxtverket, Förhandsbedömning för stöd till finansieringsinstrument inom den Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020, rapport 0183

Agrifood, Kapitalförsörjning på landsbygden och EU:s finansiella instrument, Fokus 2019:3

Tillväxtanalys 2019, Offentliga insatser på riskkapitalmarknaden – Hur påverkas portföljföretagen av investeringarna?, PM 2019.10

EU-kommissionen, Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden, june 2020

Swedbank. LRF Konsult, Lantbruksbarometern 2018